

**ADALÉKOK JÓZSEF ATTILA NÉMET NYELVEN ÉS NYELVTERÜLETEN
KIADOTT MŰVEINEK SZÁMBAVÉTELÉHEZ ÉS A VELÜK
KAPCSOLATOS MAGYAR SAJTÓVISSZHANG ISMERTETÉSÉHEZ**

SÓVÁGÓ MÁRIA

Tanulmányom az 1941-től napjainkig terjedő időszakot öleli fel. Megkísérel képet adni Reguli Ernő¹ és Demeter Tibor² bibliográfiái alapján a megjelent versfordításokról, azok méltatásáról. Minthogy a bibliográfiák is csak a teljességre való törekvést tűzték ki célul, így többre én sem vállalkozhatom.

Tanulmányomnak egyébként is inkább a megjelent és számomra hozzáférhető műfordítások méltatása a célja.

I.

1941 januárjában az „Ungarn” című irodalmi folyóiratban találtam az első József Attila versfordítást. Ez a folyóirat a német—magyar kultúrkapcsolatokat ápolta, kezdetben Münchenben adták ki, majd Budapesten — a 30-as évek végén — és 1942-től a kiadó helye már Budapest—Leipzig. Említésre méltónak találtam a fenti tényt, mert a lefordított versekkel együtt, szerintem, tükrözi a politikai hangulatot, helyzetváltozást. Az első József Attila vers, amely németül megjelent a „Bethlehemi királyok” (Die heiligen drei Könige), fordítója Lám Frigyes.

1941 májusában ugyancsak az „Ungarn” című folyóirat közli a második József Attila versfordítást, éspedig a „Nagyon fáj” címűt, a német fordítás szerint „Man hätte mich gern”, ismét Lám Frigyes a fordító.

Eddig semmi kommentárt nem fűztek a versfordításokhoz, tulajdonképpen most is csupán azoknak a költőknek arcképét mutatják be, akiknek a verseit az illető szám éppen közli. De figyelemre méltó a felirat is és a költőtársak is, mert ebből következtethetünk József Attila helyzetére a korabeli irodalomban. A felirat így szól: „Führen-de Gestalten der neuen ungarischen Dichtung” (az új magyar költészet vezető egyéniségei), és a társak: Illyés Gyula, Szabó Lőrinc, Erdélyi József.

Minthogy időrendi sorrendben szeretném felsorolni a fordításokat, a következő vers a „Rejtelmek” (Raunt es heimlich”) 1941. december 25-én jelent meg a Pester Lloydban, Garzuly Jenő fordításában.

1942-ben az „Ungarn”, egyelőre érthetetlen, hogy miért, áprilisban és augusztusban is közreadja a „Mama” („Mutter”) című vers német változatát Lám Frigyes átültetésében. Még ebben az évben jelenik meg egy gyűjteményes kiadás „Neue unga-

¹ József Attila bibliográfia. Összeállította: Reguli Ernő, Bp. 1975.

² Bibliographia Hungarica. — Magyar szépirodalom idegen nyelven. Gyűjtötte és leírta Demeter Tibor. III. kötet, Bp. 1957. — soksz.

rische Lyrik” címmel, amely a „Margareta” (die Margarete) József Attila verset választotta ki és jelentette meg.

1943 júliusában ugyancsak az „Ungarn” folyóiratban „Ausgewählte lyrische Dichtungen von József Attila” címmel (József Attila válogatott lírai költeményei) jelennek meg újabb versfordítások. Sajnos a folyóirat 1943-tól hiányos, így ennél az adatnál csak a bibliográfiára tudtam támaszkodni.

1944-ben változatlanul az „Ungarn”-ban jelenik meg egy újabb József Attila vers német változata: „A város peremén” (Am Rande der Stadt), fordítója ismét Lám Frigyes. A háború előtti időkből több fordításra nem bukkantam. A konkrét adatokon túl viszont érdemes mindezen elgondolkozni. József Attila 1937-ben halt meg, verseinek egyike németül 1941-ben jelent meg, nem német nyelvterületen — Budapesten, nem német ember fordította, szepességi származású költői hajlamú német nyelvtanár, nem valamely, ma már megszokott kemény politikus hangvétellű verset, de szelíd, sőt játékos hangvétellűt, a „Bethlehemi királyokat”. Valószínű, hogy Lám Frigyes személyes szimpátiája József Attiláéval szemben indította a versfordításra. Lám Frigyes Késmárkon (Kézmarok) született, tanár lett és Győrben a mai Kazinczy gimnáziumban tanított német és francia nyelvet. Nyugdíjas éveit Budapesten töltötte. Kiterjedt irodalmi műveltségű ember volt, költői hajlamú, neki magának is nem egy verskötete jelent meg, főként szepességi német „cipszer” nyelven. Verseiben a szülőföld, az otthon szeretete fejeződik ki. 1941-ben a Róma—Berlin tengelypolitika még erősen tartotta magát. De ennek a kornak politikai hangulata nem tükröződik az ekkor megjelent versfordításokban. 1944-ben fordítja le Lám Frigyes a „Város peremén”-t, amely közvetlen kapcsolatban nincs a kor politikai eseményeivel, de a fordító figyelme már a kor egyik legjelentősebb kérdésére, a munkásosztály helyzetére irányul.

József Attila nagyon fiatalon halt meg, még saját hazájában sem ismerték el, fedezték fel kellőképpen, így nem is számíthatunk verseinek német nyelvterületen való megjelenésére.

Nem ismeretlen előttünk a két világháború közötti politikai helyzet. József Attila utóéletére bénítóan hosszú nyomásként hatott Hitler veszedelmes gyorsasággal terebélyesedő diktatúrája.

A fentiek alátámasztására szeretném még azt megemlíteni, hogy a József Attila bibliográfiák böngészése során egy ilyen újságcímmel találkoztam: „József Attila költészete meghódítja Franciaországot”. (Esti Kurír, 1942. június 15.) Már 1942-ben, amikor mi még itthon Magyarországon alig egy-két versének német változatát tudhatjuk magunkénak, már akkor az Esti Kurír szerint Franciaországban elismert költő.

A német proletárirodalom ez időszakbeli nemzetközi kapcsolataira most igyekeznek fényt deríteni az NDK-ban, mégpedig direkt egy e célra alakult munkaközösség „Arbeitsgruppe zur Erforschung der proletarisch — revolutionär Literatur in Deutschland” (Munkaközösség a németországi proletárforradalmár irodalom kutatására). Munkájuk, feltárásuk folyamatos, így József Attila utóéletével is behatóan foglalkoznak.

II.

József Attila költői hagyatékának sorsában az igazi választóvonalat 1945 jelentette. De egyelőre csak magyar viszonylatban. A döntő fordulatot az 50-es évek második fele hozta meg. Mai magyar irodalmunk szocialista örökségét kutatva, 1958-ban fogalmazódott meg határozott élességgel az a régóta esedékes értékelés, amely szerint

visszatérni az irodalmi fejlődés igazi útjára csak a József Attilához való visszatéréssel lehet, mert ő „a szocialista költészet nemzetközileg kimagasló klasszikusa”. (RÉVAI JÓZSEF: József Attila költészetéről. Kortárs, 1958. 821. l.) A magyar irodalomtörténészek korábbi vitái, s végül is pozitív állásfoglalása a német olvasó felé is szabaddá tette az utat József Attila számára.

Ismét az időrendi sorrendet véve alapul, a háborút követően 1949-ben hallunk először József Attila vers német nyelven való megjelenéséről. A „Berliner Zeitung” közli a „Fiatal életek indulóját”-t (Des jungen Lebens Marschgesang). Sajnos a bibliográfia nem közli a fordító nevét. Ugyanez a vers 1952-ben és 1953-ban is megjelenik Bécsben a Globus-Verlag gondozásában közreadott kötetben.

1954-ben az „Ungarn erzählt” című kötetben, amelyet Berlinben jelentettek meg, adtak közre „Anyám” (Meine Mutter) című József Attila verset Horst Görsch fordításában, és a „Tiszta szívvel” címűt (Reinen Herzens) Eduard Zak átültetésében.

Az „Anyám” 1954-ben egy másik helyen, másik fordítótól is megjelent, mégpedig a „Berliner Tagebuch”-ban (október 23-án). Stephan Hermlin tolmácsolásában. És ez a név számunkra nagyon fontos, mert neki sokat köszönhetünk, mint azt később látni fogjuk. Az „Anyám” című vers mellett egy másik fontos versfordítás is helyet kap a „Thomas Mann üdvözlése” (Thomas Mann zum Gruss). Nem is hinnénk milyen jelentős tény ez, mert Thomas Mann még életében el tudta olvasni ezt a fordítást, hiszen 1955-ben halt meg. 1955-ben a „Sinn und Form”-ban így ír Stephan Hermlinnek: „Először ragyog fel nekem (ti. a költemény) a maga valóságos fényében és mélyen megindít, hogy milyen meleg baráti hangon szól hozzám a költő, akinek annak idején jót tett az, hogy a világon vagyok. Ó igen, egyszer-kétszer bámulatosan, és az önmagunk iránt érzett kétségeket legyőzve tanúsította az élet, hogy az ember tisztességesen viselkedett a földön”.

1958-ban a „Sinn und Form” című keletnémet irodalmi folyóiratban ismét négy József Attila versfordítás található:

„Egy spanyol földműves sirverse” (Grabschrift für einen spanischen Bauern)

„Állás nélkül” (Arbeitslos)

„Március” (März 1937)

„Talán eltűnök hirtelen” (Vielleicht werde ich plötzlich verschwinden).

A fordító újból Stephan Hermlin. És most érkezünk ahhoz a ponthoz, hogy bővebben szóljunk St. Hermlinről. A fordító saját bevallása szerint a hitleri háború idején hallott először József Attiláról. Ekkor a francia ellenállók között dolgozott és ezek illegális lapjában olvasott — egy vagy két József Attila verset. Ettől a perctől kezdve rendkívüli módon kezdte érdekelni St. Hermlint a költő minden sora. József Attilát a század egyik legnagyobb lírikusának tekinti. Stephan Hermlin egy szót sem ért magyarul. Fordításai nyersfordítások és a Pierre Seghers-féle francia átültetés alapján készülnek. Ezeket veti egybe az eredeti magyar szöveggel, hogy a versformát és a ritmust érzékelje. A ritmikai finomságokat, sajnos, nem igen lehet németül pontosan visszaadni, anélkül, hogy a versek költői szépségéből fel ne áldozzanak valamit. St. Hermlin alapelvének az eredetihez való legnagyobb hűséget tartja, mert a legfontosabb feladat mégis csak az, hogy egy-egy jelentős költeményt meghódítsanak saját nyelvük számára.

A továbbiakban elmondja még, hogy felszólította a Német Demokratikus Köztársaság minden ismert lírikusát, hogy vegyen részt vele együtt a József Attila költeményeiből összeállítandó kisebb válogatás tolmácsolásában. Csaknem valamennyitől beleegyező választ kapott.

Ennek tudható be, hogy a „Sinn und Form” 1959/3. sz. több oldal terjedelemben foglalkozik József Attilával. Először az „Óda” című versét adja közre immár egy

újabb fordítótól Franz Fühmanntól, ezt követi Szabolcsi Miklós hosszú, legújabb kutatásokon alapuló József Attila portréja, és végül három József Attila levelet ismer-tetnek, amelyeket Espersit Jánoshoz, nővéréhez és Babits Mihályhoz írt.

1960-ban a „Sinn und Form” 4. sz. hét József Attila verset közöl, a következőket:

„Rög a röghöz” (Scholle zu Scholle)

„Kövek” (Steine)

„Magyar Alföld” (Ungarisches Tiefland)

„Bethlehemi királyok” (Drei Könige in Bethlehem)

„Eperfa” (Ein alter Feigenbaum)

„A fán a levelek” (Auf dem Baum die Blätter)

„Falú” (Dorf).

A fordítók között Stephan Hermlin és Franz Fühmann mellett két újabb név szerepel: Peter Hacks, Heinz Kahlau.

Az 1960-as év igen fontos dátum, ez az az év, amikor először jelennek meg József Attila versek német fordításban önállóan, könyvformában. Ez a szép eredmény ismét Stephan Hermlin lelkes fáradozásának köszönhető. A kötet a „Tiszta szívvel” (Reinen Herzens) címet kapta, 36 verset tartalmaz. Bárcsak 36 vers terjedelmű a kötet, de ha meggondoljuk, hogy ebben a kis terjedelemben többek között olyan sarkalatos fontosságú versek kaptak helyet, mint az Éhség, a Favágó, a Tömeg, az Anyám, a Mondd mit érlel..., A város peremén, az Óda, a Falu, a Kései sirató, a Születésnapomra, a Thomas Mann üdvözlése, a Március, akkor azt kell hinnünk, hogy betöltheti hivatását.

Stephan Hermlin eme kötet bevezetőjeként írt tanulmányában a mi hazai ismereteinkre értékeléseinkre támaszkodik, de a világirodalom összefüggések kitapintásánál Hermlin szubjektív meggyőződése is kifejezésre jut. Vallomása ide kívánczik:

„Nyilván nem versekbe áttüztetett marxizmusról van itt szó, de nem ismerek még egy költészetet, amelyben a szubjektív indulat és marxista gondolat ily merészen és ily árnyaltan kapcsolódik egymásba.”

A magyar sajtó élénken reagál erre a kis terjedelmű, de mégis nagyon fontos könyvre. „Igényes tolmácsolást adnak St. Hermlin és jeles műfordítói munkatársai” — írja a Tiszatáj 1961/7. száma.

A Népszabadságban megjelent értékelés cikkírója szerint a kötetet forgatva kezében „az emberben megerősödnek József Attila szavai: Én egész népemet fogom nem középiskolás fokon tanítani”. (Népszabadság, 1961. 2. sz.)

A legalaposabb és legrészletesebb bírálatot Garai Gábor nyilvánította a kötet megjelenése után. Meglátása szerint a költőiséggel — helyesebben a versek költői igényű megközelítésével, átélésével — nem is volna baj, a tartalmi és formai hűség kérdésében azonban nem mindenkor lehet egyetérteni a fordítókkal. Láthatólag két-féle felfogás küzd egymással: átköltés vagy műfordítás legyen-e a vers? Egyik-másik költő hol ezt, hol azt a megoldást választja.

Franz Fühmann úgyszólván mindenütt tudatosan igyekszik a tartalmi és formai hűség együttes követelményének eleget tenni, vagyis a nálunk is elterjedt, sőt immár fellebbezhetetlen törvényerőre emelkedett felfogás szerint fordítani — és az eredmények őt (és a többiek hasonló felfogású fordításait) igazolják: a költői szinten meg-harcolt hűség egyszersmind költőibb és pontosabb is, mint a „költői szabadság”. Az Óda és a Favágó, véli a kritikus, maximálisan jó Fühmann fordításában, s a Mond, mit érlel-ből is valójában csak egy sor („mint akármely mosóporé”) elsikkadását fájlalja.

Stephan Hermlin fordításait az eszmei-gondolati hűség feltétlen primátusa jellemzi; ahol ezt nem sikerül a formahűséggel összeegyeztetnie, ott egy-két lábbal meg-

toldja a sort, vagy egyszerűsíti a rímképletet. Igazán diadalt ő is akkor arat, amikor az eredeti formát is képes megtartani: a kitűnő Éhség-ben és a Thomas Mann üdvözlésében. Rendkívül érzékenyen tapint rá a versek archimédeszi pontjaira, s ehelyt a legszigorúbb. Nem szó szerint, de eszmei pontosságában méltányolandó az utóbb említett vers alább idézett két sora:

Du weisst selbst, dass die Dichter niemals lügen.

So lass die Wahrheit, nicht die Fakten siegen,
az „igaz” és a „valódi” fordíthatatlan ellentét-párjának helyettesítésére az igazságot a tényekkel állítja szembe, igen jó érzékkel; hiszen erről is van szó: a tényeket fetisizáló fasizmus ellen kiált a költő. Hermlin szépen sikerült fordításai közé tartozik még a Március, a Tőke-haszon ballada (bár az utóbbi egyik szakasza teljesen szabad átköltés) és az Anyám (jóllehet, ennek utolsó sorában „a postás olyankor köszönt néki” helyett „olykor köszönt néki”-t fordít, meglehet, hogy a nyersfordítás hibájából).

Günther Deicke nagy érdeme A város peremén kiváló fordítása; a formai nehézségek leküzdésére jó érzékkel használja fel a szöktetett jambus a németben oly kézenfekvő s a magyar eredetitől sem idegen „szótagszaporító” lehetőségeit. Bravúros teljesítménye a keservesen nehéz Születésnapomra szellemes és formahű tolmácsolása. Élvezhető, szép vers németül a Kései sirató is, de itt Deicke kezén elsikkad a kezdősor nagy leleménye („Harminchatfokos lázban égek mindig”), a kétségbeesés paroxizmusa („Ettelek volna meg”), továbbá a József Attila-i érzékeletesség egy-két jellegzetes fordulata („hogyan egyengessd egy láda fenekén”), s végül ahelyett, hogy „Kit anya szült, az mind csalódik végül” — azt mondja, hogy „Denn jeder muss der Liebe sich entwöhnen” — s ez bizony kevés is, más is.

Heinz Kahlau szépen és híven fordítja a Falu-t; egyszerűsített formában, de tetszősen A fán levelek-et; igényesen, átélten szenvedéllyel a Vigasz-t; a Tömeg-ben alkalmazott mértéktelen sorszaporítással, tartalmi elrugaszkodásokkal azonban már nem lehet egyetérteni.

Peter Hacks Biztató-ja inkább tanúskodik a vers és az ihlető életérzés megértéséről, mint a szöveg aggályos tiszteltéről; az Aki szegény, az a legszegényebb fordítása javarészt szép munka, s jó német verssé vált a keze alatt a Bethlehemi királyok — csak (talán ő is megtorpanat líránk egyedülálló érzékeletessége, testközelsége előtt!) a „meg is kéne szoptatni már” szelidült semmitmondássá a versben.

Max Zimmering Fiatal életék indulója fordítása igen szép, hiteles; kár, hogy Zimmering csak ezzel az egyetlen fordítással szerepel a kötetben.

Meg kell jegyeznem, hogy Garai Gábor az első, aki a versfordításokról bírálatot mond.

1964-ben második kiadást ért meg ez a kötet. A Népszabadságban e könyv kapcsán megjelent méltatásban kapunk hírt egy Nyugat-Németországban, Frankfurt am Main-ban, a Suhrkamp kiadónál megjelent Museum der modernen Poesie c. antológiáról. A kötet összeállítója, legtermékenyebb fordítója és a bevezető szerzője Hans Magnus Enzensberger, a nyugatnémet irodalmi élet egyik legérdekesebb alakja, rendkívül sokat ígérő tehetsége. Ebben a gyűjteményes kiadásban József Attilának hét verse szerepel — mellette csak Babits Mihály és Illyés Gyula egy-egy verse képviseli a magyar költészetet. (Erről a tényről csak véletlenül szereztem tudomást azaz a Népszabadság cikkírójától, akinek jobb forrásai lehettek, mint a könyvtárak bibliográfiái.)

Mindig 1964-nél maradván, ez év szeptemberében egy kétnyelvű József Attila kiadás jelenik meg Svájcban. Fordítója, összeállítója magyar: Gosztonyi János. A fordítások és a válogatás minőségéről Engl Géza fejtette ki véleményét a Nagyvilág oldalain.

„Kissé vonakodva emlékezünk meg a versek fordítójáról, pedig valószínűleg neki, szorgalmának, agilitásának köszönhető az a tény, hogy a kötet egyáltalán megjelent. A fordítások nemcsak hogy nem közelítik meg a versek művészi színvonalát, hanem még szerényebb irodalmi mértékkel sem mérhetőek. Ha ez így van, vajon, inkább nem sajnálatos, nem ártalmas az ilyen publikáció. A hozzáértő olvasónak talán nem lesz kétsége afelől, hogy a gyöngé német versekért nem lehet a költőt felelőssé tenni, akinek verseit ilyen megdöbbentő gondolati és tartalmi gazdagság feszíti.

A versek tartalmáról beszélve, hadd ismerjük el — dicsérőleg —, hogy a fordítások sok helyütt, különösen a rímtelen verseknél, ahol a fordítót a számára megoldhatatlan rím-kényszer nem vitte lejtőre, megbízhatóan hatnak. Elég pontosan adják vissza a magyar versek tartalmát — legalább a tartalmát. (Csöndes estéli zsoltár, Jövendő férfiak, Néha szigetek ... stb.) s így van némi informatív hatásuk és érdekük.

De a rímes verseknél a rímek sokszor nem is rímek, mégis értelmi és stílusbeli kilengésekre késztetik a fordítót. Nem lett volna szabad ilyen szűkös nyelvi készség-gel ekkora feladatra vállalkozni.” (Nagyvilág, 1964. szeptember)

Engl Géza végül is párhuzamba állítja a Gosztonyi által fordított „Mondd, mit érlel...” című vers első versszakát Franz Fühmann szép, sikerült fordításával:

Sage, was reift jenem das Schicksal,
dem kein Karststiel wurde zuteil;
auf dessen Bart kein Brotrest bimmelt,
den dunkle Sorgen bieten feil;
der gern Kartoffeln setzen würde,
doch findet keine Scholle frei,
und büschelweis verliert die Haare,
und alles ist ihm einerlei?

(Gosztonyi)

Sag, was wird dem die Zukunft bringen,
Dem's Geld nicht für'nen Axtstiel langt,
An dessen Bart nie Brösel hingen,
Der faul in finstren Sorgen bangt,
Der für ein Drittel Ernte gar,
Hätt er nur Land, Kartoffeln pflanzte,
Und der nicht merkt, dass ihm das Haar
Schon büschelweis vom Kopf sich franste?

(Fühmann)

1978-ban a Corvina kiadásában jelent meg József Attila eddigi versei német fordításainak leggazdagabb gyűjteménye. A verseket összeválogatta, és a bevezetőt írta Gyertyán Ervin. A fordítók között sok új névvel is találkozunk. Méltatást erről a könyvről nem találtam.

Ez a tény arra enged következtetni, hogy József Attila egyénisége és költészete iránt az érdeklődés növekvőben van. Szívesen fordítják gyermekverseit „Ringató”, „Bölcsődal”, a költő lelkiségét tükröző költeményeket „Flóra”, „A fán a levelek”, de egyre inkább elismerik József Attilát, mint a nemzetközi proletárvilág egyik kimagasló képviselőjét. Remélhetőleg sor kerül majd teljes életművének a lefordítására is.

IDÉZETT IRODALOMJEGYZÉK

- [1] Nagyvilág, 1958. 12. sz. ST. HERMLIN.
- [2] Népszabadság, 1961. 2. sz. NEMES JÁNOS: József Attila németül.
- [3] Nagyvilág, 1961. 3. sz. GARAI GÁBOR: József Attila németül
- [4] Tiszatáj, 1961. 7. sz. KOVÁCS SÁNDOR: József Attila németül.
- [5] Tiszatáj, 1963. 1. sz. KOVÁCS SÁNDOR: A költő és a nagyvilág.
- [6] GARAI GÁBOR: Eszköz és eszmélet, Bp. 1965. GÁRIA GÁBOR: József Attila versei németül, pp. 287—291.
- [7] NAGYVILÁG, 1965. 9. sz. ENGL GÉZA: Kétnyelvű József Attila Svájcban.
- [8] ATTILA JÓZSEF: Gedichte, Verlag Corvina, 1964.
- [9] ATTILA JÓZSEF: Gedichte, Verlag Corvina, 1978.
- [10] ST. HERMLIN: Nachdichtungen, Berlin, 1957, Aufbau, pp. 209—218.
- [11] „Sinn und Form”, 1955. 5. sz. TH. MANN levele ST. HERMLINHEZ
- [12] „Sinn und Form”, 1959. 3. sz. „SZABOLCSI MIKLÓS tanulmánya József Attiláról, az Óda című vers és három levele a költőnek.

ATTILA JÓZSEF — DEUTSCH

MÁRIA SÓVÁGÓ

Die Studie gibt — ohne Anspruch auf Vollzähligkeit — ein Bild über die Aufnahme der Dichtungen Attila József's in der deutschen Sprache und im deutschsprachigen Raum, da die ausländischen Bibliographien nur in sehr beschränkten Masse zur Verfügung stehen.

Der erste Teil der Studie beschäftigt sich mit der Übersetzung von Gedichten vor dem II. Weltkrieg; in dieser Zeit sind insgesamt nur 5—6 Attila József-Gedichte von ungarischen Übersetzern ins Deutsche übertragen worden.

Nach dem Kriege, in den 50-er Jahren, begann man sich in der Deutschen Demokratischen Republik für die Poesie Attila József's zu interessieren, und dieses Interesse ist bis auf den heutigen Tag unverändert erhalten geblieben. Bisher sind etwa 106 Gedichte von ihm durch namhafte Übersetzer und Dichter der DDR ins Deutsche übertragen — erschienen. In anderen deutschsprachigen Gebieten sind nennenswerte Gedichtübersetzungen oder Sammelausgaben nicht erschienen.

АТТИЛА ЙОЖЕФ НА НЕМЕЦКОМ ЯЗЫКЕ

ШОВАГО МАРИЯ

В настоящей работе автор, не претендуя на полноту, делает попытку описать восприятие читателями переводов стихотворений Атилы Йожефа в странах, говорящих на немецком языке.

В первой части работы подвергается анализу переводы стихотворений Атилы Йожефа, вышедшие до Второй мировой войны. До войны венгерскими переводчиками было переведено только лишь 5—6 стихотворений поэта. После войны в 50-ые годы в ГДР возрос интерес к поэзии Атилы Йожефа. Этот интерес не ослабевает и по сей день. До сих пор известными поэтами и переводчиками ГДР было переведено 106 стихотворений поэта. В других странах, говорящих на немецком языке, ни одного значительного перевода стихотворений Атилы Йожефа.